

מהר"ל ח"א

והודעת להם וכו'. ופי' (שם ל' ע"ב). תני רב יוסף רש"י זו ת"ת, ובפרק הגזול פירש רש"י ובית חייהם אומנות, וקשיא דמה ענין אומנות אל והודעת דלא נזכר בו כלל ולפירושו דבכאן נחא, דלשון ידיעה שייך בתורה בכל מקום, והודעת לבניך ולבני בניך, אך קשה בזה כתיב בקרא אחריני לפני זה, והזהרתה אתה את החקים ואת התורות, אבל נראה כי הידיעה היא החיים דכתיב (קהלת ט') והמתים אינם יודעים מאומה, ור"ל שידוע להם בית חייהם הוא עה"ב שהוא בית חייהם שהוא ההצלחה האחרונה.

פני יהושע

בפי' רש"י ברה"ב בית חייהם, (זה) תלמוד תורה עכ"ל. ובפרק אלו מציאות (נ"מ ל' ע"ג) פי' רש"י בית חייהם היינו ללמדם אומנות להתפרנס וחוקות ותורות כתיבי ברישא דקרא עכ"ל. ונראה דרא ודא אחת היא, דודאי אי אפשר לפרש כפשוטו דאתלמוד תורה גופא קאי דהא כתיבא ברישא דקרא, ואומנות גרידא נראה שזה לא היה צריך משה להודיעם וללמדם, ועוד שנראה דוחק לפרש בית חייהם אומנות שהוא חיי שעה, אלא על כרחך דאתלמוד תורה קאי, ובא משה להודיעם שעם תלמוד תורה לא יתבטלו מכל מקום מן האומנות, וכענין שאמר (ט"ז פ"ג מ"ג) כל תורה שאין עמה דרך ארץ בטילה, ואם כן בית חייהם היינו לפי שהאומנות היא עיקר חייהם לתלמוד תורה וק"ל:

דובר צדק לרבי צדוק

אחרי מות אות ד' [קלד]

גם זה דברי תורה. ובכבא קמא (ק, א) והודעת להם זה בית חייהם, פירש רש"י אומנות, ⁴⁹⁵ שהאומנות חיותו של האדם, אם כן הוא ממש דברי תורה, דלכן צויה והודעת להם, שזה לימוד דברי תורה, וכמו שאמר ז"ל (קהלת רבה ג, ט) דגם בעולם הבא כל אחד נפנה אצל בני אומנותו, ושם לא יהיה עוד דבר מענייני הגופני, ועל כרחך הוא ניכר גם בחיות הנפש, והנפש היא מעצמות ה' יתברך, ואם כן על כרחך יש בזה חיות ממש. וכן האבות רועי צאן, ודאי היה בזה עבדות גדול, ובזוהר דחנוך תופר מנעלים ומייתר יחודים (עין מגיד משרים מקץ, פרס רמונים כב, ד). ומצינו בגמרא הרבה אמרי

בבא קמא ק

עניין: בית חייהם

מהרש"א ח"א בבא מציא

ח"א דף ל' ע"ב והודעת להם זה בית חייהם כו'. כאן פרש"י ללמוד להם אומנות כו' וחוקות ותורות כתיב ברישא דקרא עכ"ל שאל יתרו למשה אחר שתזהיר אותם ברישא אחקים ותורות והודעת להם טז) כלומר תודיע להם דבר הנריך להם ולגופם דהיינו מחייתם ואומנותם כלל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה יז) אצל צפרק הגזול קמא יח) פרש"י דהודעת להם קאי נמי אתלמוד תורה וזו היא בית חייהם ע"ש כי היא חייך וגו' יט) ואפשר שהוא דבר נוסף ארישא דקרא וזו בית חייהם משמע דהיינו לקבוע להם צמי מדרשות לת"ת ואמר את הדרכך ב) זו ג"מ כו' דכתיב הדרכך זה' הידיעה הוא הדרכך הידוע דרך ה' להלך אחר מדותיו כמ"ס צטוטה פ"ק בא) אחרי ה' תלכו וכי אפשר כו' אלא להלך אחר מדותיו מה הוא מלצ"ש כו' ואמר ילכו זו צבור חולים כו' דזהליכחו שם צלחוד צלי שום מעשה מקיימה כדמסק צנן גילו דנטול א' מס' מחליו ואמר זה זו קבורה כו' כי המתעסק צמלות קצורת המת אין תכלית עשייתה רק זה כי אינו מצפה לתשלום גמול והוא חסד של אמת משא"כ צשאר ג"מ: ואמר ואת המעשה זה הדין כי הנעשה ע"פ הדין הוא המעשה הראוי ליעשות: ואמר אשר יעשו הוא ענין נוסף נאמר ל' צעלי דינין שכ"א מהם יתראה זו לפני משוקת הדין שהדבר תלוי בהם דהיינו לא יעשה לפני משוקת הדין צעל כרחס וק"ל:

מהר"ל דרך חיים פ"א מ"י

והודעת להם וכו'. ופי' (שם ל' ע"ב). תני רב יוסף רש"י זו ת"ת, ובפרק הגזול פירש רש"י ובית חייהם אומנות, וקשיא דמה ענין אומנות אל והודעת דלא נזכר בו כלל ולפירושו דבכאן נחא, דלשון ידיעה שייך בתורה בכל מקום, והודעת לבניך ולבני בניך, אך קשה בזה כתיב בקרא אחריני לפני זה, והזהרתה אתה את החקים ואת התורות, אבל נראה כי הידיעה היא החיים דכתיב (קהלת ט') והמתים אינם יודעים מאומה, ור"ל שידוע להם בית חייהם הוא עה"ב שהוא בית חייהם שהוא ההצלחה האחרונה.

ובפרק קמא דברכות (ח' ע"א) אמר גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים דאלו בנהנה מיגיע כפו כתיב אצלו אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא ואילו בירא שמים כתיב אשרי איש ירא ה' ע"כ. ומאיזה טעם נאמר כמי שנהנה מיגיע כפו אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. ופי' דבר זה, כי הנהנה מיגיע כפו אשר הם מעשה ידי, והוא אשר מסתפק במה שנותן הש"י אליו ודי לו במה שיש לו, כי אם לא היה מסתפק במה שיש לו לא היה נהנה מיגיע כפו, אבל כאשר הוא נהנה מיגיע כפו מסתפק בודאי בשלו ואינו חסר ולכך הוא נהנה מיגיע כפו.

ומפני זה נאמר עליו אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא. כי לאדם כמו זה, מאחר שהוא בריאה שלימה בעצמו כאשר מורה עליו מדת ההסתפקות שהוא בלא חסרון, לכך ראוי